

τοῦ κάμη τὸ ἴδιον ὕστερα ἀπ' ὀλίγον. Κάθε τὸσον τοὺς ζητεῖ δάνεια, καὶ ποτὲ δὲν τοὺς τὰ ἐπιστρέφει. Κανεῖς δὲν τολμεῖ νὰ ἀντισταθῇ εἰς τοὺς λόγους του, ἐπειδὴ εὐθύς τὸν ἀφορίζει καὶ ἔπειτα τὸν ἐξορεῖ καὶ λαμβάνει τὴν περιουσίαν του*. Καὶ οὗτος ἐστὶν ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὁποῖον ἐνεργοῦσι τὰ ἡδύτατα ἐντάλματα τοῦ Χριστοῦ.

33 Πῶς ἄραγε ζῶσιν αὐτοὶ οἱ ἀρχιεπίσκοποι εἰς τὰς μητροπόλεις των καὶ ὁποῖαι εἰσὶ αἱ ἀρεταὶ των; Τρώ-
 174 γοσι καὶ πίνουσι ὡς χοῖροι**. Κοιμῶνται δεκατέσσαρας ὥρας τὴν νύκτα καὶ δύο ὥρας μετὰ τὸ μεσημέρι. Λειτουργοῦσι δύο φοράς τὸν χρόνον, καὶ ὅταν δὲν τρώγωσι, δὲν πίνουσι, δὲν κοιμῶνται, τότε κατεργάζονται τὰ πλεον ἀναίσχυντα καὶ οὐτιδανὰ ἔργα, ὅπου τινὰς ἤμπορεῖ νὰ στοχασθῇ***. Καὶ οὕτως εἰς τὸν βόρβορον τῆς ἀμαρτίας καὶ εἰς τὴν ἰδίαν ἀκρασίαν θησαυρίζουσι χρήματα, καὶ οἱ ἀναστεναγμοὶ τοῦ λαοῦ εἶναι πρὸς αὐτοὺς τόσοι ζέφυρες.

34 Ὁ χορὸς τῶν ἐπισκόπων ἐξακολουθεῖ μετὰ τοὺς ἀρχιεπισκόπους. Αὐτοῖ, πάλιν, εἶναι ἄλλοι λύκοι, ἴσως χειρότεροι ἀπὸ τοὺς πρώτους, ἐπειδὴ κυριεύουσι τοὺς

32α * Ὁ νῦν Ἰωαννίνων ἔλαβε τὴν αὐθάδειαν νὰ ἀφορίσῃ τὸν ἐνάρετον καὶ φιλόσοφον κὺρ Κοσμᾶ, διὰ νὰ μὴν ἤμπόρεσε νὰ τὸν καταπέσῃ εἰς τὰς κακὰς του θελήσεις.

33α ** Ὁ νῦν Ἰωαννίνων, καθὼς ἤκουσα ἀπὸ ἓνα μάρτυρα αὐτόπτην, εἰς τὸ πρόγευμα τρώγει δύο ὀκάδες γιαούρτι, καὶ εἰς τὸ δειλινὸν μισὴν ὀκᾶ σαρδέλας ξεκοκκαλισμένας, τὰς ὁποίας τρώγει μὲ τὸ χουλιάρι.

33β *** Ὁ Ἄρτης, ὁ Γρεβενῶν καὶ ὁ Ἰωαννίνων εἶναι οἱ πρῶτοι προδόται τοῦ τυράννου, καθὼς ὅλοι τὸ γνωρίζουσι. Ὁ ὕστερος ἀπὸ αὐτοὺς ἰκέτευσεν τὸν τύραννον, καὶ ἐκούρευσεν τὸν ἑγγονά του, ὡς νὰ τοῦ ἐγένετο νουνός. Ὁ Ἄρτης ἠπάτησεν καὶ ἐπρόδωσεν τοὺς ἥρωας Σουλιώτας· εἶναι δὲ καὶ οἱ τρεῖς ἀσελγεῖς, ἄσωτοι εἰς τὸ ἄκρον, μοιχοί, πόρνοι καὶ ἀρσενοκοῖται φανεροί.

χωρικούς και ιδιώτας. Ἐνεκδιήγητα εἶναι τὰ ἀνομή-
ματά των καὶ ἡ σκληρότης των διαπερνᾷ κατὰ πολλὰ
ἐκείνην τῆς ἰδίας παρδάλεως. Αὐτοὶ πέμπουσι τόσους
ληστάς, διὰ νὰ εἰπῶ ἔτζι, εἰς τὰ χωρία τῆς ἐπισκοπῆς 175
των, καὶ τοὺς δίδουσι τὸν τίτλον ἢ τοῦ πρωτοσυγκέλλου
ἢ τοῦ ἀρχιμανδρίτου ἢ ἄλλου τινὸς τάγματος, οἱ ὅποιοι
ἄλλο δὲν ἤξεύρουσι, παρὰ νὰ γράφουν ὀνόματα* τῶν
χριστιανῶν μὲ ὄλην τὴν ἀνορθογραφίαν, καὶ νὰ προφέ-
ρωσι τὸ «νὰ εἶσαι κατηραμένος», «νὰ ἔχης τὴν εὐχὴν»
καὶ «δὸς μοι».

Αὐτοί, λοιπόν, περιφέρονται εἰς ὅλα τὰ χωρία τῆς 35
ἐπισκοπῆς καὶ μὲ ἄκραν ἀσπλαγχνίαν ἐκδύουσι τοὺς
πολλὰ ἀθώους χωριάτας, καὶ μάλιστα τὰς γυναῖκας.
Ὅταν δὲν τοὺς εὐρίσκουσι χρήματα, τότε τίνος ἀρπά-
ζουσι ἐν φόρεμα, τίνος ἐν ἐργαλεῖον τῆς γεωργικῆς, τί- 176
νος ἐν στολίδι τῆς γυναικός του, καὶ φθάνουσι νὰ τοὺς
παίρνουσιν ἕως καὶ τὰ δοχεῖα τῶν φαγητῶν. Ἀπὸ ἄλλους
πάλιν λαμβάνουσι τόσα κιλὰ σιτάρι ἢ τόσον κρασί. Ἐν
ἐνὶ λόγῳ, τοὺς γυμνώνουσι, καὶ ἔπειτα τοὺς εὐλογοῦσι
καὶ φεύγουσι. Πολλάκις δὲ περιέρχεται ὁ ἴδιος ἐπίσκο-
πος εἰς τὰ χωρία, καὶ τότε πλέον ἀκολουθοῦν τὰ χει-
ρότερα. Αὐτὸς ὁ ἀναίσχυντος καὶ βάρβαρος καὶ ἀμαθέ-
στατος ἄνθρωπος, ἀφοῦ τρώγει δι' ὄσας ἡμέρας μένει
εἰς τὸ χωρίον ἀπὸ τὴν πτωχὴν κοινότητα, ἀφοῦ ἀρπά-

* Μίαν φορὰν ἐρώτησα ἓνα παπᾶν χωριάτην, ἕως ἐξηκοντού- 34α
την, πόθεν εἶχεν ἀγοράσει τὸ κονδύλι του, τὸ ὅποιον ἦτον λεπτόν,
ὡς τὸ μεγαλείτερόν μου δάκτυλον, καὶ μοῦ ἀπεκρίθη, ὅτι τὸ εἶχε
κληρονομήσει ἀπὸ τὸν πατέρα του, καὶ ἐπειδὴ εἶχε τρεῖς υἱούς,
εἶχε σκοπὸν νὰ τὸ κάμη τρία κομμάτια, καὶ νὰ ἀφήσῃ ἀπὸ ἓνα
τοῦ κάθε υἱοῦ του. Ἄλλος ἓνας, μὲ πλατὺ ράσον, ἠθέλησεν νὰ
μοῦ ἐξηγήσῃ, ὅτι τὰ μὲν «γενέσια» ἐννοεῖ τὴν γέννησιν, τὰ δὲ
«γενέθλια» ἐννοεῖ τὸν θάνατον. Ὁ Ἕλληνας ἀναγνώστης ἄς μὴν
γελάσῃ, ἀλλὰ ἄς κλαύσῃ.

ζει ὅσα περισσότερα δυνηθῆ, τότε ἀφορίζει ἓνα δύο, καὶ ἄλλους τόσους κάμνει παπάδες, καὶ ἔπειτα φεύγει.

36 Ὁ τρόπος δέ, μὲ τὸν ὁποῖον κρίνει ἄξιον, ἓνα χω-
ριάτην, τῆς ἱερωσύνης, εἶναι ὁ ἀκόλουθος. Πρῶτον τοῦ
ζητεῖ ἑκατόν, ἢ περισσότερα, ἢ ὀλιγότερα γρόσια, καὶ
τὰ λαμβάνει, ἔπειτα τὸν ρωτᾷ, ἂν ἤξεύρη γράμματα,
ἦτοι νὰ γράψῃ καὶ νὰ ἀναγνώσῃ, ὕστερον τοῦ φέρει τὸ
Ψαλτήριον, καὶ αὐτὸς ἀναγινώσκει ἐν κατεβατόν, καὶ
εὐθὺς τὸν κάμνει ἱερέα. Ἡ ἀμάθεια αὐτῶν τῶν ἱερέων
εἶναι ἄκρα, καὶ ἀπὸ αὐτοῦ οἱ περισσότεροι κατὰ συμβε-
177 βηκὸς ἀποκαθίστανται ἀρχιμανδρῖται, ἔπειτα δὲ κερδί-
ζοντας, ἀγοράζουν ἐπισκοπὰς, καὶ ἐξακολούθως γίνονται
ἀρχιεπίσκοποι καὶ ὄχι ὀλίγας φορὰς πατριάρχαι. Ὅθεν,
ὄλοι σχεδὸν οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐκκλησίας κατάγονται ἀπὸ
τὴν ἰδίαν ποταπότητα, καὶ οἱ περισσότεροι εἶναι ἀμαθέ-
στατοι*.

37 Μετὰ τῶν Ἐπισκόπων, λοιπόν, ἔρχονται ἐκεῖνοι
οἱ πρωτοσύγκελλοι, οἱ ἀρχιμανδρῖται καὶ οἱ πνευματικοί,
οἱ ὁποῖοι στέλλονται ἀπὸ τὰ μοναστήρια - δι' ὧν κατω-
τέρω ρηθήσεται - μὲ κάποιας πανταχοῦσας**. Αὐτοὶ
178 εἶναι ἀναρίθμητοι, ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκεται πόλις ἢ χω-
ρίον, ὅπου νὰ μὴν φυλάττῃ ἢ ἓνα ἢ δύο ἀπὸ αὐτοῦς
τοὺς λαοκλέπτας, οἱ ὁποῖοι παρησιάζονται εἰς τὸν ἀρχιε-
ρέα καὶ ἀγοράζουν παρ' αὐτοῦ τὴν ἄδειαν τοῦ κλεψίμα-

36α * Ἐνας ἀρχιμανδρίτης, ἀναγινώσκοντας ἐπ' ἐκκλησίας τὸ εὐαγ-
γέλιον, ἔτυχεν εἰς τὸ τέλος τοῦ κατεβατοῦ τὸ ἀπαρέμφατον ἐπανέρ-
χεσθαι. Ὅθεν αὐτὸς ἀνέγνωσε τὸ ἐπανάερ— ὅπου ἐτελείωνε τὸ
κατεβατόν, καὶ ἔπειτα γυρίζοντας τὸ φύλλον ἐπρόφερε τὸ —χέσθαι,
εἰς τρόπον ὅπου ἐρέθισε ἓνα γενικὸν γέλωτα εἰς τοὺς παρεστῶτας.

37α ** Αὐταί, αἱ οὕτως καλούμεναι πανταχοῦσαι, εἶναι κάποιαι
παρακαλεστικαὶ ἐπιστολαὶ τῶν μοναστηρίων, ὅπου τὰς στέλνουν
πρὸς τοὺς χριστιανούς, καὶ εἶναι γεγραμμένα μὲ διάφορα χρώ-
ματα καὶ μὲ μεγάλα στοιχεῖα.

τος, καὶ ἔπειτα, μὲ ἄκραν αὐθάδειαν, ἀρχινοῦσιν ἀπὸ ὀσπίτιον εἰς ὀσπίτιον, νὰ ζητοῦσιν ἐλεημοσύνην, καὶ ἐκδύουσιν ἐξόχως τὰς γυναῖκας, ὅσον ἤμποροῦσι.

Τὸν τρόπον, ὅπου μεθοδεύονται, εἶναι ἄξιος γέλωτος ἐνταυτῷ καὶ δακρύων. Αὐτοὶ ἔχουσιν ἐν κιβωτίδιον γεμάτον ἀπὸ ἀνθρώπινα κόκκαλα καὶ κρανία ἀκέραια, τὰ ὅποια ἀσημῶνοσι, καὶ ἔπειτα ὀνοματίζουσιν, ἄλλα μὲν τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους καὶ ἄλλα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, δὲν ἀφίνουν ἅγιον, χωρὶς νὰ ἔχουν μέρος ἀπὸ τὰ κοκκαλά του*. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς κοκκαλοπωλητὰς ἐξέρχονται ἀπὸ τὸ ὄρος τοῦ Ἄθους, ὅπου ὀνομάζουσι Ἁγιον Ὄρος, εἰς τὸ ὅποιον εὐρίσκεται ἡ πηγὴ αὐτῶν τῶν καλογήρων. 38 179

Τὰ δὲ μοναστήρια αὐτὰ ἔχουσιν εἰς κάθε πολιτείαν ὑποστατικά καὶ ὀσπίτια, τὰ ὅποια καλοῦσι μετόχια καὶ τὰ κατοικοῦσιν αὐτοὶ οἱ περιηγηταί. Ἐκεῖ μετροῦσι τὰ κλεφθέντα χρήματα, διὰ νὰ λάβωσιν αὐτοὶ κρυφίως τὰ μισὰ καὶ τὰ λοιπὰ νὰ τὰ ὑπάγωσιν εἰς τὰ μοναστήριά των**. Αὐτὰ τὰ τέρατα λοιπόν, ἐπειδὴ ποτὲ δὲν τοὺς ἐβγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα τους ἕνας ἀναστεναγμός, συνηθίζουσι κατ' ὀλίγον ὀλίγον εἰς τὴν ἀπάθειαν, καὶ φθάνουσιν εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὅπου, ὁ κόσμος καὶ ἂν 39

* Ἐγώ, ἕως τώρα βέβαια, εἶδα ἕως τέσσαρας κεφαλὰς τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους, ἐπειδὴ, ὅταν ἀκολουθῆ ἡ πανοῦκλα, τότε κάθε πολιτεία ἔχει ἀπὸ μίαν κεφαλὴν τοῦ Ἁγίου Χαραλάμπους. 38α

** Ἐγὼ ἐγνώρισα ἕνα πνευματικὸν Ἁγιορείτην, ὁ ὅποιος δὲν ἦτον τόσο ἀμαθής, ὅσον ἦτον ὑποκριτὴς καὶ φιλάργυρος. Πολλὰκις, λοιπόν, καυχώμενος μοῦ ἐδιηγεῖτο, ὅτι εἰς εἴκοσι χρόνους ἔκαμεν ἕνα καπιτάλι ἀπὸ ἑκατὸν πενήντα χιλιάδας γρόσια, καὶ εἶχε δοσμένα εἰς τὸ μοναστήριόν του τὰ δύο τρίτα, τὰ δὲ λοιπὰ εἶχε μοιρασμένα εἰς διαφόρους πραγματευτὰς μὲ τὸ διάφορον. Αὐτὸς εἶχε τὴν κάραν τοῦ Ἁγίου Θεοδώρου. 39α

χαλάση, τίποτε δὲν τοὺς μέλει. Εἶναι δὲ κατήγοροι εἰς τὸ ἄκρον, καὶ ἂν εἰς καμμίαν πολιτείαν εὐρεθῆ τινάς, ἢ ἱερεὺς, ἢ λαϊκός, νὰ εἶναι ὅπως οὖν προκομμένος, αὐτοὶ 180 τὸν ἔχουσι διὰ ἐχθρόν τους ἀθανάσιμον. Τότε περιφερόμενοι εἰς τὰ ὀσπίτια, εὐθύς μὲ ἄκρον ὑποκριτικὸν τρόπον τὸν κακολογοῦσι, τὸν κηρύττουσιν εὐθύς ἀνευλαβῆ καὶ ἄθεον. Ὁ μεγαλείτερος στοχασμός των εἶναι νὰ κρύπτωσι τὴν ἀμάθειάν των, καὶ διὰ τοῦτο ζητοῦσι πάντοτε νὰ συνομιλῶσι μὲ τὰς γυναῖκας.

40 ὦ γλυκύτατε Ἰησοῦ! ὦ δίκαιοι Ἀπόστολοι! ὦ φιλόσοφοι Πατέρες! Ποῦ εἴσθε τὴν σήμερον, νὰ ἰδῆτε τοὺς ἀπογόνους σας, καὶ νὰ συγκλαύσητε, μαζὶ μὲ ὄσους τὴν ἀλήθειαν γνωρίζουσι, διὰ τὴν ἀθλιότητά τους; Ἐσεῖς ἐπαραγγείλετε τὴν νηστείαν, διὰ νὰ χαλινώσητε ὅπως οὖν τοὺς γαστριμάργους, αὐτοὶ ἀναθεματίζουν καὶ τοὺς ἀσθενεῖς, ὅταν κρεοφάγωσι. Ἐσεῖς ἐδιωρίσατε τὰς ἐλεημοσύνας, διὰ νὰ στερεώσητε τὴν ἀρετὴν, αὐτοὶ δὲ ἀρπάζουσι καὶ ἀπὸ πλουσίους καὶ ἀπὸ πτωχοὺς, ὅσα περισσότερα δυνηθῶσι. Ἐσεῖς ἐνομοθετήσατε τὴν ἐξομολόγησιν, διὰ νὰ παρηγορῆτε τοὺς λυπημένους καὶ βασανισμένους, διὰ νὰ νουθετῆτε τοὺς χρεῖαν ἔχοντας καὶ ἀμαθεῖς, αὐτοὶ δὲ τὴν ἐνεργοῦσι διὰ μόνην περιέργειαν εἰς τὸ νὰ μάθωσιν τὰ ξένα πράγματα, καὶ ἔπειτα νὰ 181 τὰ κοινολογοῦσι, ὅχι μόνον ὅταν τοὺς ὠφελῆ, ἀλλὰ ὅταν δὲν τοὺς βλάπτῃ*. Ἐσεῖς ἐκηρύξατε τὴν ὁμόνοιαν, τὴν ἀδελφότητα, τὴν ὁμοιότητα καὶ τὴν ἐλευθερίαν, αὐτοὶ δὲ διδάσκουσι μὲ τὰ παραδείγματά των τοῦναντίον.

40α * Δὲν εἶναι κρυφόν, ἀλλ' ὅλοι τὸ ἤξεύρουσιν, ὅτι εἰς τὰ Ἰωάννινα οἱ πνευματικοὶ ἀναφέρουσι κάθε ὑπόθεσιν, ὅπου ἀκούουσιν ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὸν ἀρχιερέα, καὶ αὐτὸς εὐθύς κάμνει ἓνα κατάλογον μὲ προσθήκην καὶ τὸν προσφέρει τοῦ τυράννου, εἰς τρόπον ὅπου ἢ ἐξομολόγησις, τὴν σήμερον, εἶναι ἐν μέσον προδοσίας.

Ἐσεῖς, τέλος πάντων, εἶχετε τὴν ἀρετὴν διὰ ὁδηγόν, αὐτοὶ ἔχουσι τὰ χρήματα.

Τὶ ἤθελεν εἰπεῖ, στοχάζεσθε, ὦ Ἕλληνες, ὁ Λόγος τῆς Σοφίας, ὁ ἡδύτατος Χριστός, εἰς αὐτοὺς τοὺς ὑπηρέτας του; Ὡ! ἡ ἀπόφασίς του εἶναι φανερά, καὶ ἄμποτες οἱ ταλαίπωροι νὰ διορθωθοῦν ὅπως οὖν, διὰ νὰ ἀποφύγουν τὴν ἀφευκτον ποινὴν τῶν πλημμελημάτων των. Ποῖος δὲν βλέπει, ὦ Ἕλληνες, τὸν ἀφανισμόν, ὅπου εἰς τὴν Ἑλλάδα προξενεῖ τὴν σήμερον τὸ ἱερατεῖον;

Ἐκατὸν χιλιάδες, καὶ ἴσως περισσότεροι, μαυροφορεμένοι* ζῶσιν ἀργοὶ καὶ τρέφονται ἀπὸ τοὺς ἴδρωτας τῶν ταλαιπώρων καὶ πτωχῶν Ἑλλήνων. Τόσαι ἑκατοντάδες μοναστήρια, ὅπου πανταχόθεν εὐρίσκονται, εἶναι τόσαι πληγαὶ εἰς τὴν πατρίδα, ἐπειδὴ, χωρὶς νὰ τὴν ὠφελήσουν εἰς τὸ παραμικρόν, τρώγοσι τοὺς καρπούς της καὶ φυλάττουσι τοὺς λύκους, διὰ νὰ ἀρπάζουν καὶ ξεσχίζουν τὰ ἀθῶα καὶ ἱλαρὰ πρόβατα τῆς ποιμνῆς τοῦ Χριστοῦ**. Ἴδού, ὦ Ἕλληνες, ἀγαπητοί μου ἀδελφοί, ἡ σημερινὴ ἀθλία καὶ φοβερὰ κατάστασις τοῦ ἑλληνικοῦ ἱερατείου, καὶ ἡ πρώτη αἰτία ὅπου ἀργοπορεῖ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Αὐτοὶ οἱ ἀμαθέστατοι, ἀφοῦ ἀκούσουν ἐλευθερίαν, τοὺς φαίνεται μία ἀθανάσιμος ἁμαρτία. Τί λοιπὸν διδάσκουσι τὸν ἀπλούστατον λαόν; Τί στοχάζεσθε νὰ λέ-

* Οἱ τοιοῦτοι, ὄντες ἐλεύθεροι ἀπὸ κάθε στοχασμὸν καὶ φροντίδα, χαίρονται ἄκραν ὑγιείαν καὶ τρώγοσι διὰ ἑκατὸν πενήντα χιλιάδας.

** Ὅποιος ἤθελε νὰ συνθέσῃ ἓνα κώδικα εἰς τὰ ἐγκλήματα, καὶ ἤθελε νὰ μὴν παραιτήσῃ κανένα ἁμάρτημα ἀνθρώπινον, ἃς ἤθελεν ὑπάγει εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, καὶ ἀνίσως ἤθελε ἐξετάσει τοὺς ἐκεῖ κατοικοῦντας, ἤθελε κάμει τὸν ἐντελέστερον κώδικα ἀπ' ὅσους μέχρι τῆς σήμερον ἐφάνησαν.

γωσιν οἱ ἱεροκήρυκες ἐπ' ἐκκλησίας; Φέρουσιν ἴσως τὰς παραβολὰς τοῦ Εὐαγγελίου, διὰ νὰ παρακινήσωσιν τοὺς ἀκροατὰς εἰς τὴν ὁμόνοιαν; Ἐξηγοῦσιν ἴσως τὴν πρώτην καὶ μεγάλην ἐντολὴν τοῦ «Ἀγάπα τὸν πλησίον σου, ὡς ἑαυτόν»; Λέγουσιν ἴσως ποτέ, ποῖος εἶναι ὁ πλησίον καὶ ποῖος ὁ ξένος; Ἀναφέρουσι ποτὲ τὸ ρητόν: «Μάχου ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος»; Ἐξηγοῦσι ποτὲ τί ἐστὶ πατρίς; Λέγουσι πῶς καὶ πότε καὶ ποῖοι πρῶτον πρέπει νὰ τὴν βοηθήσουν; Φέρουσι ποτὲ τὰ παραδείγματα τοῦ Θεμιστοκλέους, τοῦ Ἀριστείδους, τοῦ Σωκράτους καὶ ἄλλων μυρίων ἐναρέτων καὶ σοφῶν; Μᾶς εἶπον ποτὲ ποῖοι ἦτον, καὶ πόθεν κατάγονται; Μᾶς ἀνέφερον ποτὲ πῶς διοικεῖται ὁ κόσμος καὶ ὅποια εἶναι ἡ καλλιτέρα διοίκησις; Μᾶς ἐξήγησαν ποτὲ τί ἐστὶ ἀρετὴ, καὶ ὅποια εἶναι τὰ μέσα διὰ νὰ τὴν ἀποκτήσῃ τινάς, καὶ πότε λάμπει ἡ ἀρετὴ; Καὶ ποῖος νὰ μᾶς τὰ εἰπῇ, ἂν δὲν τὰ λέγουσιν αὐτοί;

44 Φεῦ! βαβαὶ τῆς ἀθλιότητός μας! Οἱ ἱεροκήρυκες
 184 ἀρχινοῦν ἀπὸ τὴν ἐλεημοσύνην καὶ τελειώνουν εἰς τὴν
 νηστείαν*. Πῶς θέλεις λοιπὸν νὰ ἐξυπνήσουν οἱ Ἕλλη-
 νες ἀπὸ τὴν ὁμίχλην τῆς τυραννίας; Οἱ ἱεροκήρυκες,
 οἱ ὅποιοι ἦτον εἰς χρέος νὰ τοὺς ἀποδείξωσι τὴν ἀλή-
 θειαν, δὲν τὸ κάμνουσι. Ἀλλὰ τί ἀποκρίνονται αὐτοὶ
 οἱ φιλόζωοι καὶ αὐτόματοι ψευδοκήρυκες: «Ὁ Θεός,
 ἀδελφοί, μᾶς ἔδωσεν τὴν τυραννίαν ἐξ ἁμαρτιῶν μας,
 καὶ πρέπει, ἀδελφοί, νὰ τὴν ὑποφέρωμεν μὲ καλὴν καρ-
 διάν καὶ χωρὶς γογγυσμόν, καὶ νὰ εὐχαριστηθῶμεν εἰς
 ὅ,τι κάμνει ὁ Θεός». Καὶ ὕστερα ἀπὸ τέτοια ξυλολογή-
 ματα λέγουσι καὶ τὸ ρητόν «Ὁν ἀγαπᾷ Κύριος, παιδεύει».

44α * Ἄλλο δὲν λέγουσι, ἢ ἄλλο δὲν ἠξεύροσι νὰ εἰπῶσι, παρὰ
 νὰ μὴν φάγῃ ὁ λαὸς λάδι τὰς Τετράδας καὶ νὰ δώσῃ χρήματα
 τῶν καλογῆρων.

ὦ ἄνθρωποι, ὄντως βάρβαροι, χυδαῖοι καὶ ἐχθροὶ 45
 φανεροὶ τῆς πατρίδος μας καὶ τοῦ ἰδίου Χριστοῦ, πῶς
 ἐννοεῖτε ἔτσι ἀνάποδα αὐτὸ τὸ ρητόν, καὶ κάμνετε μὲ
 τὴν ἀμάθειάν σας καὶ τινὰς νὰ βλασφημῶσι; Δὲν κα-
 ταλαμβάνετε, ἀνόητοι, ὅτι τὸ «παιδεύω», εἰς τὴν ἑλλη-
 νικὴν γλῶσσαν ἐννοεῖ ποτὲ μὲν τὸ «διδάσκω», ποτὲ δὲ τὸ 185
 «τιμωρῶ», καὶ ὅτι εἰς αὐτὸ τὸ ρητόν ἐξ ἀνάγκης πρέ-
 πει νὰ ἐννοῆ τὸ «διδάσκω»; Καὶ οὕτως ὁ πατήρ, ἐπειδὴ
 ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν του, τὸν διδάσκει, ἦτοι τὸν παιδεύει.
 Ἄλλ' ἄς τὸ ἐξηγήσωμεν κατὰ τὸ λεξικὸν τῆς ἀμαθείας,
 καὶ νὰ εἰπῶμεν, ὅτι τιμωρεῖ ἕνα ὅποιον ἀγαπᾷ. Ἄλλά,
 διατί τὸν τιμωρεῖ; Βέβαια, διὰ νὰ τὸν διορθώσῃ ἀπὸ
 τὰ σφάλματά του καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ χρηστοθηθῆ
 καὶ ἐνάρετον. Πῶς λοιπὸν ἤμπορεῖ νὰ νομισθῆ παιδεία
 πρὸς τὸ καλὸν ἢ τυραννία, ἢ ὁποία, ὡς ἀνωτέρω ἀπε-
 δείχθη, εἶναι ἐχθρὰ πάσης ἀρετῆς καὶ πρόξενος πάσης
 κακίας; Πῶς, χυδαῖοι, δὲν τὸ βλέπετε, μόνον ἐκφω-
 νεῖτε ὅτι σᾶς ἔλθῃ εἰς τὴν ἐνθύμησιν, χωρὶς νὰ στο-
 χασθῆτε, ὅτι εἰς τοιαύτας ὑποθέσεις ἢ παραμικρὰ κα-
 κοεξήγησις φέρει ἀνεκδιήγητα καὶ πολυάριθμα κακὰ εἰς
 τοὺς ἀκροατάς;

Ἴσως ὁμως τὸ λέγετε πρὸς παρηγορίαν; ὦ, κακὸν 46
 χρόνον νὰ ἔχητε καὶ ἐσεῖς καὶ ἡ παρηγορία σας! Αὕτη
 εἶναι χειροτέρα ἀπὸ τὴν ἰδίαν αἰτίαν τῆς θλίψεως, καὶ
 εἰς ἄλλο δὲν χρησιμεύει, παρὰ εἰς τὸ νὰ καταστῆ τοὺς
 Ἕλληνας πάντοτε ἀξίους παρηγορίας. Ἐσεῖς φωνάζετε
 μὲ ἄκραν ἡσυχίαν καὶ λέγετε: «Ἀγαπητοί, ὁ Θεὸς
 μᾶς ἔδωκεν τὴν ὀθωμανικὴν τυραννίαν, διὰ νὰ μᾶς
 τιμωρήσῃ διὰ τὰ ἀμαρτήματά μας, καὶ παιδεύον- 186
 τάς μας εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, νὰ μᾶς ἐλευθερώσῃ
 μετὰ θάνατον ἀπὸ τὴν αἰώνιον κόλασιν». ὦ ἐχθροὶ
 τῆς ἀληθείας, τουτέστι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ! Δὲν βλέ-

πετε, όπου, με αυτήν την κακήν σας και άτοπον παρηγορίαν, υποχρεώνετε τους "Έλληνας, αντίς να μισήσουν την τυραννίαν και να προσπαθήσουν να έλευθερωθούν, έξ έναντίας να την αγαπῶσι, και μάλιστα, να νομίζονται εύτυχεῖς, πιστεύοντες από άπλότητά των, ότι παιδεύονται είς την παροῦσαν ζωήν, δια να αποκτήσουν τόν παράδεισον; Ποῖος Έσκαριώτης σᾶς έβαλεν είς τόν νοῦν, να προφέρητε τοιαύτην παρηγορίαν, όταν δέν ήξεύρετε να την έξηγήσητε, ὦ ανάισχυντοι; Τα άμαρτήματα, ίσως, παιδεύονται με άλλα άμαρτήματα, ὦ άφρονες; Δέν στοχάζεσθε, πόσον άτιμεῖτε και τόν έαυτόν σας και την Έκκλησίαν με τους παραλογισμούς σας;

47

"Οτι ή τυραννία είναι μισητή και από τόν θεόν και από τους ανθρώπους και ότι είναι κακόν, ποῖος δέν τὸ ήξεύρει; Πῶς έσεῖς λοιπόν την παρασταίνετε σχεδόν-σχεδόν, ὡς ένα καλόν είς τους "Έλληνας; Ποῖος φίλος παρηγορεῖ τόν φίλον του δια τόν θάνατον τοῦ πατρός του, πρίν απεθάνη; Και έσεῖς, όπου ὀνομάζεσθε υπερασπισται και φίλοι τῆς ανθρωπότητος, παρηγορεῖτε τους "Έλληνες, ὡσαν να είχαν χάσει την πατρίδα των, και τους νομίζετε ὡσαν τους Έβραίους; Τί άλλο λέγουσιν οί φίλοι ενός υἱοῦ, όπου έχει τόν πατέρα του άρρωστον, ειμή ότι να έλπίζη, να κράξη ιατρούς, και να προσπαθήση να τόν ίατρεύση; Διατί και έσεῖς δέν λέγετε τὰ ίδια προς τους "Έλληνας δια την άσθενῆ πατρίδα των, αλλά συμβουλεύετε ὄλον τὸ έναντίον απ' ὅ,τι τὸ εύαγγέλιον παραγγέλλει; Έσεῖς οὐχί, οὐχί! δέν είσθε ποιμένες, οὔτε ὀδηγοὶ τοῦ φωτός, αλλά λύκοι, και ή καθέδρα τοῦ σκότους είσθε, ὦ ψεῦσται και υποκριταί. Έως πότε ή άμάθεια θέλει καλύπτει την μιάν σας ψυχήν με τὸ ένδυμα τῆς υποκρισίας;

Φεῦ! Ἴσως τινὰς ἀπὸ αὐτοῦς πάλιν ἀποκριθῆ, ὅτι 48
 «πῶς νὰ κηρύξωμεν ἐπ' ἄμβωνος τὰ τοιαῦτα; Δὲν δυ-
 νάμεθα, φοβούμεθα». Ἐ! δοῦλε ἄπιστε τῆς ἐκκλησίας,
 δὲν ἀπαρνήθης ἴσως ἐσὺ τὸν κόσμον, ὅταν ἐνδύθης τὸ
 φόρεμα τῆς ἱερωσύνης; Δὲν ἔταξες ἴσως ἐσύ, ψεῦστα
 καὶ πλάνε, νὰ θυσιάσης τὴν ψυχὴν σου διὰ τὴν σωτη-
 ρίαν τῶν προβάτων σου; Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ζητῶ τόσον
 ἀπὸ τὴν δειλήν σου ψυχὴν! Καὶ ἐπειδὴ ἐσὺ δὲν τολμεῖς
 ἐπ' ἄμβωνος νὰ λαλήσης τὴν ἀλήθειαν, καθὼς προφασί- 188
 ζεσαι, εἶπέ τὴν καὶ κατὰ μόνους τῶν τόσων καὶ τόσων,
 ὅπου ἐξομολογεῖς, δίδαξέ τους τὸ ἀνθρώπινον εἶναι,
 δίδαξέ τους τὴν ἀληθῆ πίστιν τῶν χριστιανῶν, μάθε
 τους ὁποῖων εἶναι ἀπόγονοι, ἀπόδειξόν τους πόσων κα-
 κῶν πρόξενος εἶναι ἡ τυραννία, καὶ παῦσον μίαν φοράν
 ἀπὸ τὴν μονοτονίαν καὶ ταυτολογίαν.

Μὴν λέγῃς πάντοτε καὶ ὅλων τὰ ἴδια, πάντοτε νη- 49
 στεῖαν καὶ ἐλεημοσύνην. Μὴν ὁμοιάζῃς ἐκείνους τοὺς
 ἄμαθεῖς ἰατροὺς, ὅπου εἰς κάθε ἄρρωστίαν διορίζουν τὸ
 ἴδιον ἰατρικόν. Ἐνθυμήσου μίαν φοράν διὰ πάντα, ὅτι ὁ
 Χριστὸς σοῦ παραγγέλλει νὰ ἰατρεύσης τὰς ψυχὰς τοῦ
 λαοῦ, ἀλλὰ δὲν σοῦ διορίζει τὰ ἴδια μέσα διὰ ὅλους.
 Εἶπέ τοῦ πλησίου νὰ δώσῃ ἐλεημοσύνην, ἀλλ' εἶπέ καὶ
 τοῦ πτωχοῦ, ὅτι ἡ πτωχεία δὲν εἶναι ἀτιμία. Μὴν
 οὔτιδανώνετε τὰς ἀπλᾶς ψυχὰς τῶν γλυκυτάτων μου
 Ἑλλήνων μὲ τὰς μωρολογίας σας. Καὶ ἐπειδὴ ἡ κακὴ
 μας τύχη σᾶς ἐπολλαπλασίασε, καὶ εἴσθε καὶ τόσον
 ἄμαθεῖς, προσπαθήσετε καὶ νὰ μὴν βλάπτετε, ἂν δὲν
 δύνεσθε νὰ ὠφελῆτε, τοὺς ταλαιπώρους χριστιανούς.

Παύσατε, τέλος πάντων, ἀπὸ τὴν λύσσαν τῆς φι- 50
 λαργυρίας, διὰ νὰ ἀξιωθῆτε τῆς αἰωνίου μακαριότητος
 τοῦναντίον δέ, τὸ ἴδιον Εὐαγγέλιον καὶ ὅλοι οἱ Πατέρες 189
 σᾶς προμηνύουν τὴν αἰώνιον κόλασιν, καὶ ἀλλοίμογον

εἰς ἑσᾶς, καὶ εἰς τόσους ὅπου ἔξ αἰτίας σας τιμωροῦνται εἰς τὴν γῆν. Ἄλλ' ἴσως ὄχι ἀργά, θέλει σᾶς δώσουν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τὸν ἀρραβῶνα τῆς μελλούσης σας κολάσεως, μὲ τὴν ἐκδίκησιν ὅπου ἐναντίον σας θέλει κάμωσι μόνοι των.

51 Ὡ ἀδελφοί μου Ἕλληνες, ἴσως δὲν καταλαμβάνετε πόσῃ δύναμιν ἔχουσι τὰ λόγια τῶν καλογῆρων καὶ τῶν πνευματικῶν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀπλουστάτων ἀκροατῶν. Πόσον ὀγληγορώτερα ἠθέλαμεν ἐλευθερωθῆ ἀπὸ τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, ἂν οἱ πνευματικοὶ δὲν ἦτον ἀμαθεῖς, καθὼς εἶναι, καὶ ἂν ἐδίδασκον εἰς τὴν ἐξομολόγησιν μὲ γλυκὰ λόγια τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀρετὴν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ὁμόνοιαν, καὶ ὅλα τὰ μέσα τῆς ἀνθρωπίνης εὐτυχίας. Ἀλλὰ πῶς νὰ φωτίσουν οἱ ἐσκοτισμένοι καὶ νὰ διδάξουν οἱ ἀμαθεῖς; Ἄς σιωπήσουν τὸ λοιπόν, ἂν δὲν ἤξεύρουν τί νὰ εἰποῦν.

52 Καὶ ἐσεῖς, ὧ ἐπίσκοποι καὶ ἀρχιεπίσκοποι, παύσατε, διὰ ὄνομα τοῦ θεοῦ, παύσατε πλέον ἀπὸ τὸ νὰ χειροτονήσετε ἱερεῖς, καὶ μή, φοβούμενοι νὰ πτωχύνῃ ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ ὑπηρέτας, τὴν γεμίζετε ἀπὸ ἀναξιωτάτους σκλάβους. Παύσατε ἀπὸ τὸ νὰ ἀρπάζετε
190 πλέον, διότι ὅσα ἔχετε σᾶς φθάνουν νὰ ζήσητε ὡς ὁ Χριστὸς ἀγαπᾷ. Μάλιστα δὲ σύ, ὧ πατριάρχα, ὅπου ὡς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας σέβεσαι παρὰ πάντων καὶ τιμᾷσαι, προσπάθησον νὰ διορθώσης τὰ κακά, ὅπου ἐπροξένησεν ἡ ἀμέλειά σου. Ἐκλεξὸν ἀρχιερεῖς τοὺς σοφοὺς καὶ ἐναρέτους, καταδάφισον ὅλα τὰ μοναστήρια, διὰ νὰ ὀλιγοστεύσης τὰ βάρη τοῦ λαοῦ, διόρθωσον μερικὰς συνηθείας τῆς θρησκείας, ὅπου τὴν σήμερον φανερῶς βλάπτουσι κατὰ πολλὰ τοὺς χριστιανούς*. Ὑπο-

52α * Ἀναγκαῖον ἦτον νὰ ὀλιγοστεύσῃ ὁ πατριάρχης τὸ πλῆθος

χρέωσε ὅλους τοὺς καλογήρους, νὰ ὑπάγουν νὰ σπουδάξουν εἰς τὰ σχολεῖα καὶ νὰ μεταχειρισθοῦν ἐκεῖνον 191 τὸν καιρὸν, ὅπου ἐξοδεύουσι εἰς τὸ νὰ περιφέρωνται ἀπὸ ὀσπίτιον εἰς ὀσπίτιον, εἰς τὴν μελέτην τῶν σοφῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον. Πρόσταξε νὰ μένουν τὰ λείψανα τῶν ἀγίων εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ νὰ μὴν ἀποκαταστῶνται εἶδος ἐμπορίου. Ἐμπόδισε τὰ θαύματα, διὰ νὰ ἐξαλείψῃ τὴν δεισιδαιμονίαν*. Μὴν στοχάζεσαι νὰ φανῆς ἀνευλαβῆς εἰς τὸν Θεὸν διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ ἡ μεγαλειότης Του εἶναι ἄκρα καὶ ἀκατάληπτος· ἡ κτίσις τοῦ Παντός εἶναι ἀρκετὴ νὰ ἀποδείξῃ κάθε ἀνθρώπου τὴν παντοδυναμίαν Του, χωρὶς νὰ ἔχη χρείαν

τῶν ἐορτῶν καὶ τῶν νηστειῶν, ἐπειδὴ αἱ μὲν ἐορταὶ ἐμποδίζουν τὸ κέρδος μὲ τὴν ἀργίαν εἰς τὸν λαόν, καὶ αἱ νηστεῖαι τοῦ ἀφανίζουν τὴν ὑγιείαν. Ὅθεν, τὰς μεγάλας ἐορτάς ἤμποροῦσε νὰ τὰς διορίσῃ εἰς ὅλας τὰς Κυριακάς καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἐορτάς νὰ δώσῃ τὴν ἄδειαν νὰ δουλεύουν, διὰ δὲ τὰς σαρακοστάς, νὰ τὰς σμικρύνῃ, καὶ τὰς περισσοτέρας νὰ τὰς ἀποβάλλῃ. Καὶ τότε ὁ πτωχὸς ζῆ μὲ ὀλιγότερα ἐξοδα, καὶ τρέφεται καλλιότερα. Βέβαια δὲ ὁ ἐντελής οἰκονόμος τοῦ Παντός δὲν θέλει τιμωρήσῃ τοὺς χριστιανούς, διὰ νὰ ἐπροσπάθησαν τὸ καλὸν τους εἰς δόξαν του.

* Πόσον, τῇ ἀληθείᾳ, ἡ ἀμάθεια κατασταίνει τοὺς ἀνθρώπους μωρούς. Οἱ καλόγηροι νομίζουν μὲ τὰ θαύματα νὰ κάμνουν τιμὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ δὲν βλέπουν τὴν ἄκραν ἀτιμίαν, ὅπου κάμνουσι καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν τους καὶ εἰς τὴν ὀρησκείαν. Θαῦμα ὀνομάζουσιν, ὅταν φαίνεται νὰ ἀκολουθῇ ἐν πράγματι, ὅπου κατὰ φυσικὸν τρόπον δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἀκολουθήσῃ. Λοιπὸν, ἂν αὐτὸ ἀκολουθῇ, εἶναι φανερὸν ὅτι ὁ Θεὸς ξεκάμνει ἐκεῖνο ὅπου ἔκαμε, καὶ τὸ κάμνει διαφορετικόν· ὅθεν, ἡ ἐμετανόησεν ὅτι τὸ ἔκαμεν, ἢ τὸ ἔκαμεν ἐπὶ τούτου κακόν, διὰ νὰ τὸ κάμῃ ἔπειτα καλλιότερον. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους εἶναι ἀπαίσιος ὁ στοχασμός. Κατὰ μὲν τὸν πρῶτον, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς προβλέπει τὸ μέλλον, καὶ ἡ μετάνοια δὲν συμφωνεῖ μὲ τὴν ἄκραν σοφίαν καὶ ἀλάνθαστον ἐννοίαν του. Κατὰ δὲ τὸν δεύτερον, δὲν εἶναι δυνατόν, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς ὅσα ἔκαμεν, τὰ ἔκαμεν καλά.

52α

52β

- 192 ἀπὸ τὰ ψευδολογήματα τῶν καλογήρων*. Ἡ, τέλος πάντων, ἂν παντάπασιν δὲν ἤμπορέσης νὰ τὰ ἐξαλείψης, σμίκρυνε καὶ τὸν ἀριθμὸν των καὶ τὴν ἀναίσχυντον καὶ βάρβαρον κατάχρησιν, ὅπου οἱ καλόγηροι τῶν μοναστηρίων ἔκαμαν**.
- 53 Ἐβγαλε ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐκκλησίας τὰς γυναῖκας, ἦτοι τὰς καλογραίας, διὰ νὰ ὀλιγοστεύσουν τὰ ἁμαρτήματα τῶν καλογήρων***. Καὶ κάμε, τέλος πάντων, μίαν φορὰν τὸ χρέος σου, διὰ νὰ φανῆς πιστὸς δοῦλος καὶ ἐπίτροπος ἀληθῆς τοῦ Χριστοῦ. Τότε τὸ ἱερατεῖον, ὅπου σήμερον ὁ φιλόσοφος καὶ ἐνάρετος καθηγορεῖ καὶ ἀποστρέφεται, θέλει σέβεται καὶ ἐπαινεῖται.

52γ * Ἴσως ὁ ἀναγνώστης, ἂν εἶναι κανένας καλόγηρος, ὅπου νὰ ἔχη καμμίαν ὀκτὼ κόκκαλα, μὲ ἀναθεματίσει, καὶ μὲ νομίσει ὅτι δὲν πιστεύω εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ὁ καρδιογνώστης Θεός μου γνωρίζει καλότερα ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο μας πιστεύει καλλιότερα, αὐτὸς ὅπου ἀπατᾷ τὸν κόσμον, ἢ ἐγὼ ὅπου ξεσκεπάζω τὸ ψεῦδος.

52δ ** Ὄταν κανένας ἄρρωστος ἰατρευθῆ, ὁ καλόγηρος τὸ κράζει θαῦμα τοῦ ἁγίου του. Ὄταν γεννήσῃ καμμία γυναῖκα, καὶ τοῦτο θαῦμα τὸ ὀνομάζει. Ὄταν κατέβῃ τινὰς τὴν σκάλαν καὶ δὲν τζακίση τὸν λαιμὸν του καὶ αὐτὸ θαῦμα τὸ κράζουσι. Ἀλλὰ ποῖος ἀπεθαίνει χωρὶς νὰ ἔχη δύο-τρεῖς κασέλας λειψανα ὀλόγυρά του; Ποῖα γεννᾷ ἢ ἀπεθαίνει χωρὶς νὰ ἔχη τόσας εἰκόνας τριγύρω της; Αὐτοὶ οἱ ἀναίσχυντοι ἐφθασαν νὰ ὀνομάσουν θαῦμα τὸ νὰ παίρῃ ἓνας ἀμαθῆς καὶ ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὴν δεισιδαιμονίαν εἰς τὰ πανηγύρια τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου εἰς τὰς χεῖρας του, καὶ νὰ τρέχῃ ἐνθεν κάκειθεν ὡσὰν τρελλός.

53α *** Μία καλογραιοπούλα ἐκοινοποιοῦσεν, ὅτι κάθε βράδῃ ἐπῆγαινεν ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ καὶ ἐσυνομιλοῦσε μαζί της. Αἱ ἄλλαι γυναῖκες, δι' ὀλίγους μῆνας, τὴν ἐδόξαζον ὡς ἁγίαν, ἀλλ' ἀφοῦ, μετὰ ἐννέα μῆνας, ἐγέννησεν ἓν ἀρχαγγελόπουλον, τότε αἱ ἄλλαι γυναῖκες τὴν ἐμίσησαν, αὐτὴ δὲ ἐνομίζετο πάντοτε ἁγία ἀπὸ ἀπλότητά της, καὶ ὁ σοφὸς ἔκλαιε διὰ τὴν βαρβαρότητα τῆς ἀνθρωπότητος.